

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.05.2012, sp. zn. 23 Cdo 3728/2011, ECLI:CZ:NS:2012:23.CDO.3728.2011.1

Číslo: 100/2012

Právní věta: Ustanovení § 32 zákona č. 216/1994 Sb. ve znění před novelou provedenou zákonem č. 19/2012 Sb. je významné jen z hlediska posouzení včasnosti podání samotného návrhu na zrušení rozhodčího nálezů. Nemůže představovat omezení procesních práv žalobce doplňovat rozhodující skutečnosti obsahující další důvody zrušení rozhodčího nálezů podle ustanovení § 31 citovaného zákona v průběhu řízení. Omezení práva je doplňovat mohou představovat pouze zákonné procesní limity podle občanského soudního řádu (např. koncentrace řízení).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.05.2012

Spisová značka: 23 Cdo 3728/2011

Číslo rozhodnutí: 100

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rozhodčí řízení, Žaloba

Předpisy: § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

§ 31 předpisu č. 216/1994Sb.

§ 32 předpisu č. 216/1994Sb.

§ 79 odst. 1 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se podanou žalobou domáhal zrušení rozhodčího nálezů se skutkovým vylíčením, že v rozhodčím řízení nemohl uplatnit svou veškerou argumentaci a vyjádřit se ke všem skutečnostem, rozhodčí soud neprovedl jím navržený důkaz trestním spisem, byl rozhodčím nálezem odsouzen k plnění, které je nemožné a nedovolené [uplatnil tak důvody zrušení rozhodčího nálezů podle ustanovení § 31 písm. e) a f) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (dále též jen „ZŘŘ“)].

O b v o d n í s o u d pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 30. 9. 2010 zamítl návrh žalobce na zrušení rozhodčího nálezů Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 10. 3. 2008, ve znění opravného usnesení ze dne 14. 5. 2008 (bod I výroku), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II výroku).

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 19. 4. 2011 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (bod I výroku) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (bod II výroku).

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením věci. Tvzení žalobce, že mu nebyla v rozhodčím řízení řádně poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, odvolací soud považoval za nedůvodné. Uvedl, že zde platí analogie s ustanovením § 229 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, kdy soud posuzuje, zda v průběhu řízení nebyla účastníkovi řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Uzavřel, že tomu tak v projednávané věci nebylo, neboť z obsahu rozhodčího spisu vyplývá, že žalobce měl možnost vyjádřit se k návrhu, byl osobně se svojí právní zástupkyní přítomen ústnímu projednávání věci, měl možnost navrhopvat důkazy a k celé věci se opakovaně vyjádřit. Skutečnost, že rozhodci neakceptovali návrh na provedení důkazu trestním spisem, sama o sobě naplnění zákonného důvodu uvedeného v ustanovení § 31 písm. e) ZRŘ nezpůsobila. Z obsahu odůvodnění rozhodčího nálezu dle odvolacího soudu vyplývá, že tento důkaz nebyl proveden pro nadbytečnost.

Odvolací soud se rovněž ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalobci bylo v rozhodčím řízení uloženo peněžní plnění, které není ve smyslu ustanovení § 31 písm. f) ZRŘ ani nemožné ani nedovolené.

Odvolací soud konečně neshledal ani pochybení soudu prvního stupně, nezabýval-li se námitkou neplatnosti rozhodčí smlouvy dle ustanovení § 31 písm. b) ZRŘ, kterou žalobce uplatnil až v rámci svého závěrečného návrhu při jednání soudu dne 30. 9. 2010. Žalobce tvrdil, že „smlouva, kterou byla rozhodčí doložka sjednána, je neplatná a je dán důvod zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 31 písm. b) ZRŘ“. Podle odvolacího soudu byl tento další důvod neplatnosti rozhodčího nálezu uplatněn až po uplynutí tříměsíční lhůty k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 32 odst. 1 ZRŘ, tudíž opožděně.

Odvolací soud proto rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, odkazuje co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. (rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci).

Dovolatel předně namítá, že odvolací soud dospěl k nesprávnému právnímu závěru, že se soudy nemusí zabývat námitkou neplatnosti rozhodčí smlouvy, protože byla uplatněna po uplynutí lhůty podle § 32 ZRŘ. Toto ustanovení má na mysli tříměsíční lhůtu pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, nikoliv však pro uplatnění námitky nedostatku pravomoci rozhodčího soudu, zakládající se mimo jiné na neplatnosti rozhodčí smlouvy. V této souvislosti dovolatel zdůrazňuje, že námitku neplatnosti smlouvy o obchodním zastoupení s rozhodčí doložkou uplatnil již při prvním úkonu v rozhodčím řízení, a to v části II vyjádření ze dne 1. 3. 2007, a opětovně ji vznesl při ústním jednání před rozhodčím soudem dne 6. 12. 2007. Proto dovolatel považuje právní posouzení námitky týkající se neplatnosti rozhodčí smlouvy odvolacím soudem za nesprávné.

Dovolatel dále vytýká odvolacímu soudu, že nesprávně posoudil jeho námitku nemožnosti věc před rozhodci projednat. Rozhodce podle dovolatele neprovedl navržený důkaz trestním spisem Městského soudu v Brně, sp. zn. 2 T 143/2007, a své rozhodnutí o nepřipuštění označeného důkazu řádně nezduvodnil. Dovolatel přitom považuje provedení důkazu trestním spisem za zcela stěžejní a nezbytné, neboť by objasnil další rozhodné skutečnosti. Dovolatel nesouhlasí s konstatováním odvolacího soudu, že z obsahu odůvodnění rozhodčího soudu vyplývá, že důkaz trestním spisem nebyl proveden pro nadbytečnost.

Dovolatel konečně polemizuje se závěrem odvolacího soudu, že mu bylo v rozhodčím řízení uloženo peněžní plnění, které není ve smyslu ustanovení § 31 písm. f) ZRŘ ani nemožné ani nedovolené. Dovolatel chápe plnění jako nedovolené v tom smyslu, že byl rozhodčím nálezem odsouzen k vydání bezdůvodného obohacení s poukazem na § 451 odst. 2 obč. zák., ačkoliv majetkový prospěch nezískal

žalobce, nýbrž třetí osoba.

S ohledem na výše uvedené dovolatel závěrem navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání žalobce nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 1. 7. 2009) se podává z bodů 1. a 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti rozsudku, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, upravuje ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) a c) o. s. ř. O případ uvedený pod písmenem b) v této věci nejde, neboť rozsudkem odvolacího soudu byl potvrzen v pořadí prvý rozsudek soudu prvního stupně.

Podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadený rozsudek má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Předpokladem pro závěr, že rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam je, že řešení právní otázky mělo pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou právní otázku, na niž rozsudek odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení věci založen. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Dovolání je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, neboť právní otázka možnosti uplatnit v řízení o zrušení rozhodčího nálezu zahájeném před uplynutím lhůty podle ustanovení § 32 ZRŘ po uplynutí této lhůty (další) důvody zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 ZRŘ v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Podle ustanovení § 32 odst. 1 ZRŘ, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 19/2012 Sb. (dále ZRŘ uváděn v tomto znění), návrh na zrušení rozhodčího nálezu musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak. Podle ustanovení § 31 písm. b) ZRŘ soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje.

Podle § 44 ZRŘ nestanoví-li zákon jinak, použijí se pro řízení před soudem podle zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů obdobně ustanovení občanského soudního řádu.

Z obdobného užití občanského soudního řádu je pak třeba vycházet i při řešení otázky výkladu ustanovení § 32 odst. 1 ZRŘ a ustanovení § 31 ZRŘ v otázce možnosti uplatnění dalších důvodů zrušení rozhodčího nálezu v řízení zahájeném ve lhůtě tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá.

Použijí-li se na řízení o zrušení rozhodčího nálezu obdobně ustanovení občanského soudního řádu, je třeba návrh na zrušení rozhodčího nálezu posuzovat podle úpravy občanského soudního řádu o návrhu, kterým se zahajuje řízení. Podle ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. musí i návrh na zrušení rozhodčího nálezu obsahovat mj. vyličení rozhodujících skutečností. Rozhodující skutečnosti přitom musí být vyličený tak, aby z nich byl zřejmý skutkový děj (skutek), na jehož základě se uplatňuje právo (na zrušení rozhodčího nálezu), a to v takovém rozsahu, který umožňuje jeho jednoznačnou individualizaci (vylučuje možnost záměny s jiným skutkovým dějem). Právní charakteristiku vyličeného skutkového děje (tedy ani uvedení, o jaké důvody zrušení rozhodčího nálezu právně kvalifikované v ustanovení § 31 ZRŘ jde) není třeba v návrhu uvádět a případným právním posouzením věci účastníkem není soud vázán. To platí i pro rozhodující skutečnosti doplněné účastníkem za řízení. Omezení pro právo je za řízení doplňovat představují pouze procesní limity upravené v občanském soudním řádu. Skutková zjištění získaná z provedeného dokazování následně soud podřadí skutkovým podstatám právních norem a právně tak posoudí, zda některé z důvodů zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 31 ZRŘ jsou naplněny.

K takovému závěru o právu žalobce uplatňovat za řízení prostřednictvím doplněných rozhodujících skutečností další důvody zrušení rozhodčího nálezu lze podpůrně vyjít i z judikatury Nejvyššího soudu k řízení o vyslovení neplatnosti veřejné nedobrovolné dražby. K uplatnění práva na vyslovení neplatnosti veřejné nedobrovolné dražby provedené podle ustanovení § 36 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, je stanovena lhůta tří měsíců ode dne konání dražby, jejímž marným uplynutím právo zaniká (srov. § 48 odst. 3 a 4 zákona o veřejných dražbách). Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. [21 Cdo 1679/2005](#), v řízení o vyslovení neplatnosti veřejné nedobrovolné dražby dovodil, že může být vyslovena jen z důvodů, které jsou taxativně uvedeny v zákoně (v ustanoveních § 48 odst. 3 a 4 zákona o veřejných dražbách), přičemž zákon pro jejich uplatnění u soudu žádnou lhůtu nestanoví. Nejvyšší soud v dané věci dovodil, že bylo-li ve stanovené lhůtě zahájeno řízení o vyslovení (určení) neplatnosti veřejné nedobrovolné dražby, může žalobce důvody, pro které považuje dražbu za neplatnou, označit (tvrdit) nejen v žalobě, popřípadě před uplynutím lhůt uvedených v ustanoveních § 48 odst. 3 a 4 zákona o veřejných dražbách, ale i kdykoliv za řízení (samozřejmě jen tehdy, nebrání-li tomu provedená koncentrace řízení nebo v odvolacím řízení systém neúplné apelace), a soud může vyslovit (určit) neplatnost veřejné nedobrovolné dražby nejen z důvodů, které byly za řízení tvrzeny, ale i z důvodů, které vyšly za řízení najevo jinak, i když je žádný účastník neoznačil.

Obdobně pro účely řízení o zrušení rozhodčího nálezu tak platí, že ustanovení § 32 ZRŘ je významné jen z hlediska posouzení včasnosti podání samotného návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. Nemůže představovat omezení procesních práv žalobce doplňovat rozhodující skutečnosti obsahující další důvody zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 31 ZRŘ v průběhu řízení. Omezení pro právo je

doplňovat mohou představovat pouze zákonné procesní limity podle občanského soudního řádu (např. koncentrace řízení).

Dospěl-li proto v projednávané věci odvolací soud (stejně jako předtím soud prvního stupně) k závěru, že žalobcem v řízení uplatněná tvrzení o neplatnosti smlouvy s rozhodčí doložkou, představující možný důvod zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 31 písm. b) ZRŘ, byla uplatněna po uplynutí lhůty podle ustanovení § 32 ZRŘ, tudíž opožděně, a není třeba se dalším uplatněným důvodem zrušení rozhodčího nálezu zabývat, je jeho právní posouzení nesprávné.

Naopak námitka dovolatele směřující do nesprávné aplikace ustanovení § 31 písm. f) ZRŘ o důvodech zrušení rozhodčího nálezu pro nemožné či nedovolené plnění není opodstatněná. Namítá-li dovolatel, že mu byla uložena povinnost vydat bezdůvodné obohacení, ačkoli majetkový prospěch získala třetí osoba, brojí tím proti věcné správnosti rozhodčího nálezu, která důvod zrušení rozhodčího nálezu představovat nemůže. Za takové omezení nelze považovat zákonem předvídané uložení povinnosti, byť s ním účastník řízení před rozhodcem nesouhlasí. Za „nedovolené“ lze považovat plnění, které není aprobováno vnitrostátním právem. Půjde o plnění, které je vyhrazeno jen některým subjektům, zejména státu, nebo podléhající státnímu dozoru či státnímu povolení (např. výbušniny, střelné zbraně, drogy, nerostné bohatství, části lidského těla apod.), u nichž je možnost dispozice s nimi omezena či vyloučena. Uvedené znamená, že „nedovolenost plnění“ je spojena s předmětem závazku (s plněním žalované strany) a nikoliv s okolnostmi, pro které by měl být výkon práva na požadované plnění odepřen (pro rozpor s dobrými mravy). V této souvislosti srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. [33 Cdo 2675/2007](#).

Dovolací soud v této souvislosti připomíná, že kontrolní funkce soudů nezahrnuje přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu (rozpor s hmotným právem), neboť by se tím z řízení o zrušení rozhodčího nálezu stávalo kvaziodvolací řízení. Kontrola se proto může zaměřovat pouze na posouzení stěžejních otázek procesní povahy (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#)).

Důvodnou není ani námitka dovolatele vytýkající odvolacímu soudu, že nesprávně posoudil jeho námitku nemožnosti věc před rozhodci projednat, když rozhodce neprovedl navržený důkaz trestním spisem Městského soudu v Brně, sp. zn. 2 T 143/2007, a své rozhodnutí o nepřipuštění navrženého důkazu řádně nezduodnil. Dovolateli je třeba přisvědčit, že pokud důkazní návrh některé ze stran nebyl přijat, je třeba, aby rozhodci důkazní návrh uvážili a dostatečně zdůvodnili, proč navržený důkaz nebyl proveden (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. [23 Cdo 3749/2008](#)). Ze skutkových zjištění soudů, jimiž je dovolací soud vázán, však vyplývá, že rozhodčí soud ve svém rozhodnutí odůvodnil neprovedení důkazu předmětným trestním spisem nadbytečností tohoto dokazování. Za této situace proto nejde o případ, kdy straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat podle ustanovení § 31 písm. e) ZRŘ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. [32 Cdo 953/2009](#)).

Ze shora uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Jelikož důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Na soudu bude, aby se zabýval uplatněnými tvrzeními žalobce o neplatnosti smlouvy s rozhodčí doložkou, posoudil je z pohledu procesních nároků na vyličení rozhodujících skutečností a případná v řízení získaná skutková zjištění posoudil z pohledu ustanovení § 31 písm. b) ZRŘ.